

Didactic system of formation of research competence of the future biology teachers is defined as a unity of interrelated and interdependent blocks: motivational and purpose-oriented, substantial, activity-oriented and diagnostically-resultant. These blocks are connected by the same functional aim and unity of governing, and together they create the inner structure and the hierarchy of this system. The peculiarities of these blocks and the way they reciprocate with each other and the surroundings create the functioning of the system.

The main factors that show and analyze the process of acquiring the research competence by the future biology teachers are defined within the scope of motivational and purpose-oriented block. These factors are social demand and personal motivation. Suitable approaches to the studying process and didactic principles that contribute to formation of research competence are outlined in this article.

In the substantial block the components of research competence are defined, and the abilities students need to acquire are outlined through these components. This, in its turn, determines the content of vocational training. The conditions, methods and means of studying, forms of organization of educational process and the stages conducive to the formation of research competence of the future biology teachers are described in activity-oriented block.

The criteria, indicators and stages of formation of research competence are defined in diagnostically-resultant block. Didactic system of formation of research competence of future biology teachers is given.

The approbation of this didactic system in the process of vocational training of the future teacher of other fields of environmental studies is in prospect.

Key words: vocational education, competence, system, pedagogical system, didactic system of formation of research competence of the future biology teachers.

УДК 378:37.011.3–051:80:(048.42:374.9

Олена Семенов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0002-8697-8602

DOI 10.24139/2312-5993/2018.04/215-225

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЗАСОБАМИ МЕДІАОСВІТИ

У статті здійснено огляд наукових напрацювань щодо мовно-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури на етапі магістратури до організації дозвіллевої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти. Окреслено медіаосвітній напрям і праксеологічний аспект роботи науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника в освітньому просторі», що функціонує в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка. Наведено форми роботи зі студентами, що сприяють формуванню культури роботи з медіатекстом.

Ключові слова: дозвілля, дозвіллева діяльність, організація дозвіллевої діяльності, майбутній учитель української мови і літератури, медіа, засоби медіаосвіти, мовно-методична підготовка, модуль, культура роботи з медіатекстом.

Постановка проблеми. У насиченому катаклізмами, війсьними конфліктами, зміною освітніх парадигм та ціннісних орієнтацій ХХІ століття актуальною є теза М. Грушевського. Якщо хочемо, щоб нас поважали інші народи, – наголошував відомий український історик, – треба нарешті почати із поваги до самих себе» (М. Грушевський, 1926). У час інформаційного перевантаження й неконтрольованого медіаспоживання, втрати моральних цінностей, у час, коли в освітньому процесі ще доволі недостатньою мірою виконується одне з головних завдань української школи, – формування особистості громадянина, особливо важливо цінувати, нарешті, власне, національне.

Вагома роль у формуванні особистості громадянина Української держави зазвичай відводиться навчальній діяльності. Відповідно до Концепції «Нова українська школа» (2016) серед компетентностей, важливих для формування особистості громадянина Української держави у ХХІ столітті, є володіння медіаграмотністю, медіакомпетентністю, уміння працювати із медіатекстами, читати і критично осмислювати, відстоювати свою думку, аргументувати стосовно газетної, журнальної інформації, писати власні медіа тексти: замітки, інтерв'ю. У навчальні програми старшої школи з української мови уведено й такий вид письмових робіт, як есе (інформаційне есе, критичне есе, есе-дослідження), що спрямований на розвиток критичного мислення, лінгвокреативності, формування вмінь користуватися медіазасобами.

Позанавчальний час у старшій школі теж важливо збагатити цінностями, що увиразнюють професійно орієнтовані захоплення школярів, сприяють задоволенню духовних потреб. Зацікавлення позанавчальною діяльністю й формування культури допитливості (властиве школам США), значною мірою залежить від шкільного середовища та вчителя, у тому числі й від учителя української мови і літератури, який, володіючи інноваційними педагогічними технологіями, наповнює життєдіяльність учнівської молоді морально-етичними та культурно-естетичними цінностями слова і тексту, стимулює прагнення до естетичного саморозвитку й самовдосконалення.

Логічним продовженням уроків української мови у старших класах і однією з ефективних форм дозвілєвої роботи, спрямованої на вдосконалення вмінь працювати із медіатекстами, є гурткова робота з медіакультури. Відомо, наприклад, що поряд із упровадженням спеціалізованих/факультативних курсів з медіаграмотності, відповідно до «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016), натеper потужно розвивається позакласна медіаосвітня діяльність, відбуваються майстер-класи з медіаграмотності для учасників Всеукраїнської толоки позашкільників, на яких навчають працювати з медіа інформацією тощо.

Отже, майбутнім учителям-словесникам важливо знати специфіку і вміти організовувати дозвілєву діяльність старшокласників засобами медіаосвіти.

На основі аналізу опитувань випускників бакалаврату і магістратури 014.01 Середня освіта (українська мова та література) в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка нами з'ясовано, що організації дозвілля учнівської молоді приділяється певна увага в курсах педагогіки, методики виховної роботи, теорії виховання. Разом із тим формуванню в майбутніх учителів-словесників необхідних умінь та навичок організації дозвілєвої діяльності учнів старшої школи засобами медіа доцільно приділяти увагу і в мовно-методичних курсах (зокрема, в модулі «Організація дозвілєвої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти»), у роботі проблемних студентських гуртків та дослідницьких лабораторій.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз наукових джерел засвідчує, що питання позашкільної освіти розглядається в Концепції «Нова українська школа» (2016), у Законі України «Про освіту» (2017), у «Стратегії розвитку позашкільної освіти» (2017). Актуальні проблеми медіа представлені в «Концепції впровадження медіаосвіти в Україні» (2016). Педагогіка дозвілля є предметом наукових студій А. Воловик, В. Воловик та ін.; питання фахової підготовки майбутніх учителів української мови та літератури, у т.ч. до організації позакласної творчої діяльності, дозвілєвої діяльності учнів загальноосвітніх закладів досліджують Ю. Бардашевська, О. Куцевол, М. Пентилук, Т. Осипова, О. Петрович, Ю.Тракоша, О. Циганок, О.Чайка та ін. Освітній підхід до викладання медіаграмотності представлений у публікаціях В. Іванова, Т. Іванової, Г. Онкович, О. Волошенюк та ін.

Мета статті – здійснити огляд наукових, науково-методичних напрацювань, окреслити окремі лінгвопраксеологічні аспекти мовно-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури на етапі магістратури до організації дозвілєвої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти.

Методи дослідження: аналіз довідникових джерел, узагальнення наукових джерел; педагогічне спостереження, аналіз навчальних програм, власного досвіду проведення занять із методики викладання української мови у вищій школі, заходів науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка.

Виклад основного матеріалу. Окреслимо сутність понять «дозвілля», «дозвілєва діяльність». Проведений огляд довідникових джерел засвідчує: позакласну роботу в «Енциклопедії освіти» визначено як заняття із групою учнів або із учнями класу, що відбуваються в позаурочний час і спрямовані на формування пізнавального інтересу до предмета, розширення знань, умінь і навичок, розвиток самостійності, індивідуальних

здібностей і схильностей, задоволення інтересів учнів (Енциклопедія освіти, 2008, с. 684). Дозвілля в «Енциклопедії освіти» охарактеризовано як вільний від роботи і навчання час, що залишається після вирішення різного роду обов'язкових і необхідних справ (Енциклопедія освіти, 2008, с. 223; Рапацевич, Е. С., 2001). Близьким є визначення А. Воловик, В. Воловик: дозвілля – це час, що залишається у людини після реалізації всіх видів діяльності, продиктованих зовнішньою доцільністю і витрачається молодого людиною на задоволення своїх потреб (Воловик, А., Воловик, В., 1999, с. 12). Ю. Бардашевська (Ю. Бардашевська, 2007) слушно зауважує, що завдання педагога полягає в умілому керуванні та ефективній організації дозвіллевої діяльності цієї людини. Тому формування культури проведення вільного часу, умінь і навичок його раціонального використання є важливою педагогічною проблемою.

Специфічною діяльністю сфери вільного часу фахівці називають дозвіллеву діяльність, «дійсний мотив якої – потреба особистості в самому процесі цієї діяльності (Воловик, А., Воловик, В., 1999, с.205; Рапацевич, Е., 2001). Дозвіллеву діяльність старшокласника Ю. Бардашевська окреслює як активну і продуктивну взаємодію особистості з об'єктами і суб'єктами її життєвого оточення для задоволення її потреб та інтересів. Цілком узгодженими є основні функції дозвілля, які визначає дослідниця: рекреаційна (відновлення фізичних та духовних сил); пізнавально-розвивальна (заняття улюбленою справою, хобі, комп'ютерні розваги, читання тощо); емоційно-естетична (відвідування розважальних видовищ, театрів, кіно, виставок, заняття художньою, технічною творчістю тощо); функція самопізнання та самореалізації (відкриття природних здібностей і потреб, можливість займатися тим, що любить молода людина і що в неї найкраще виходить, без обмежень та регламентації ззовні); функція формування життєвих перспектив, можливість вибору майбутньої професії; функція соціалізації (задоволення потреби у спілкуванні, входження в інші соціальні групи за інтересами, з новими міжособистісними стосунками); психотерапевтична (можливість відволіктися від складних життєвих ситуацій) (Ю. Бардашевська, 2007, с. 38).

За умов посилення уваги до організації дозвілля учнів, дотримання й виконання таких функцій дозвіллевої діяльності зростають вимоги до освітнього процесу загальноосвітньої та вищої школи як соціальних інститутів. Зазначимо, що, здійснюючи аналіз організації дозвіллевої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти, поняття «організація» розглядаємо як внутрішньо підпорядковану, узгоджену сукупність процесів та дій, що ведуть до вдосконалення взаємозв'язків між частинами цілого (Енциклопедія освіти, 2008, с. 613).

Аналіз наукових джерел засвідчує, що медіаосвіта як процес розвитку й саморозвитку особистості на матеріалах медіа й засобами

медіакомунікації натеper є невід'ємним компонентом та інноваційним напрямом професійної діяльності вчителя української мови і літератури. Учитель повинен володіти культурою роботи з медіа текстом: читати, аналізувати, оцінювати, висловлювати власне бачення щодо почутого й побаченого на телеканалах, на радіо, перевіряти, чи відповідає віртуальна картинка світу реальній, проводити уроки і дозвіллеву діяльність з використанням засобів медіа. Такі вимоги заकुлізують фахово-методичну підготовку майбутніх учителів української мови і літератури в умовах закладу вищої освіти в контексті організації дозвіллевої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти.

Медіапрацівники не мають достатньої підготовленості і часу на проведення медіаосвітньої роботи, тому проводить таку роботу викладач-філолог за освітою, який пройшов стажування із соціальних комунікацій. Курс «Методика викладання української мови і літератури у вищій школі» передбачає на меті з урахуванням сучасних підходів (особистісно-діяльнісного, аксіологічного, компетентнісного, культурологічного, контекстно-розвивального) допомогти магістрантам опанувати гуманістичні технології навчання лінгвістичних предметів у вищій школі, профільних класах загальноосвітньої школи, в освітніх закладах нового типу. З-поміж основних завдань вивчення дисципліни ставимо такі: розширити, поглибити, систематизувати набуті знання про педагогів-україністів у галузі лінгвометодики на основі досягнень філологічної та педагогічної вітчизняної і зарубіжної науки, новаторського досвіду вчителів, викладачів вищих навчальних закладів; проаналізувати актуальні технології мовної освіти; формувати вміння в магістрантів планувати освітній процес у закладах освіти, створювати програмно-методичне, дидактичне забезпечення; простудіювати особливості організації й керівництва самостійною дослідницькою діяльністю учнів закладів освіти; виховувати в магістрантів прагнення працювати над власним розвитком і вдосконаленням.

Мовно-методична підготовка майбутніх учителів-словесників до організації дозвіллевої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти синтезує положення, зокрема, праксеологічного підходу, мета застосування якого – формування методичної підготовленості майбутніх учителів як творчих особистостей із індивідуальним стилем фахової діяльності. Практиологія, як показують наукові дослідження (Колесникова, І. А., 2005; Пятківський, Р., 2012), є порівняно новим підходом до вивчення феномена діяльності. Цінність праксеології як теоретико-практичної науки Р. Пятківський (Пятківський, Р., 2012) убачає в ширшому залученні до процесу засвоєння й закріплення молоддю нової позитивної системи цінностей, які вона отримує під час здійснення певної діяльності.

«... що таке життя людини? Це сукупність, точніше, система діяльностей, що змінюють одна одну», – зазначав О. Леонтьєв (Леонтьєв,

А. Н., 1975, с. 235) і окреслював діяльність як динамічну систему взаємодії суб'єкта зі світом; одна і та сама дія може здійснювати різні діяльності, може переходити з однієї діяльності в іншу, виявляючи, таким чином, свою відносну самостійність.

Предмет праксеології як окремої наукової галузі знань обґрунтував Т. Котарбінський. У «Трактаті про гарну роботу» польський учений (Котарбинский, Т., 1975) акцентує увагу на вимогах до діяльності; гарну діяльність вважає результативною (відповідає поставленій меті), продуктивною, або плідною (досягає поставленої мети); правильною (тобто точною, адекватною, максимально наближеною до зразка-норми); чистою (тобто максимально запобігає непередбаченим наслідкам); надійною (прийоми діяльності тим більш надійні, ніж більш об'єктивна можливість досягнення цими прийомами наміченого результату), об'єктивною.

Характеризуючи сутність педагогічної праксеології і праксеологічного підходу до мовно-методичної підготовки майбутніх учителів української мови і літератури, спираємося також на дослідницькі позиції І. Колеснікової та Є. Титової. Науковці зазначають, що педагогічна праксеологія розповідає не лише про те, що і як робити педагогу, а й про те, як раціонально мислити, щоб добре виконувати роботу (Колесникова, І. А., Титова Е., 2005, с. 12). Сутність праксеологічного підходу полягає в можливості організації найбільш раціональної й оптимальної діяльності учасників освітнього процесу, що ґрунтується на інтеграції знання і діяльності, забезпечує ефективне досягнення поставлених цілей навчання й формування методичної підготовленості до організації дозвілєвої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти, а результатом є певні зміни та перетворення, тобто вміння, цільовідповідність, праксеологічна дія суб'єктів учіння.

Модуль з організації дозвілєвої діяльності учителя-словесника у старшій школі засобами медіаосвіти в курсі «Методика викладання української мови і літератури у вищій школі», а також педагогічну практику у старшій школі спрямовуємо на формування мотиваційно-ціннісного ставлення до здійснення дослідницької роботи з медіаосвіти, знань, умінь, навичок, здатностей, норм поведінки щодо доцільного використання засобів медіаосвіти в дозвілєвій діяльності, зокрема в гуртковій роботі. В основу занять покладено також завдання шкільної програми з української мови щодо виховання громадянина Української держави; формування вмінь генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя з метою підвищення як власного соціального статусу та добробуту, так і розвитку суспільства й держави; працювати у групі, у команді. Наскрізною лінією запропонованих видів і форм занять проходять ідеї В. Сухомлинського щодо організації дозвілєвої діяльності: кожен студент здібний; кожен постійно самовдосконалюється й самоутверджується.

На заняттях обговорюємо контент українських телеканалів, маркери пропаганди, реклами, як одну й ту саму новину подають у різних медіа (подані К. Толокольніковою (Толокольнікова К.), вимоги до журналіста як бійця інформаційного фронту чи як незаангажованого інформатора; тривожність як ефект негативного емоціогенного контенту теленовин; проблеми патріотичної журналістики, або журналістики відданості; удосконалення практичних навичок літературного редагування медіапродукту.

З метою підготовки до педагогічної практики з української мови на основі інноваційних підходів аналізуємо на заняттях підручники для вчителів. Зокрема, підручник «Медіаграмотність» американських авторів Сінді Шейбе і Фейз Рогоу являє собою сформований у США освітній підхід до викладання медіаграмотності, пропонує навчання інтернетбезпеки на основі дослідницького підходу, через виконання пізнавальних вправ навчає також обирати, відбирати, аналізувати медіамеседжі, поєднувати декодування, розуміння, аналіз, застереження, відстежування (Шейбе, С., Рогоу, Ф., 2017).

Академія української преси запропонувала низку інноваційних практик українських медіапедагогів, зважаючи на потужний розвиток позакласної медіаосвітньої діяльності як необхідної умови створення наскрізної медіаосвітньої системи навчального закладу. У книзі «Авторські заняття від медіапедагогів-лідерів» Волошенюк Оксана (Розділ 1, заняття 3, 4, Розділ 4), Іванюк Інна (Розділ 3), Куш Олег (Розділ 2), Шевченко Ганна пропонують у формі бесіди або театралізованої гри познайомити з історією виникнення й розвитку медіа, технологією виготовлення газет, створення новин, функціями медіа в суспільстві, прищепити навички командної роботи у формі редакції шкільної газети (Волошенюк, О., Іванюк, І., Куш, О., Шевченко Г., 2017).

Виконуємо зі студентами компетентнісно орієнтовані завдання (подаємо кілька зразків для ознайомлення):

- проаналізувавши мову сучасних газет і часописів, реклами, телебачення, літератури, назвіть окремі чинники розвитку нашої мови. Свої міркування доповніть поданою далі інформацією;
- укладіть перелік порад для мобільної комунікації;
- проведіть «мозковий штурм» на тему «Для чого людині мова?». Одним із варіантів відповіді є епіграф до теми. Прочитайте і прокоментуйте його. Відповіді зафіксуйте у вигляді асоціативного куща під назвою «Функції мови». Осмисліть ваші записи, спираючись на подану інформацію;
- дослідіть мову сучасних рекламних роликів і слоганів. Виявіть помилки. Розробіть альтернативні правильні варіанти цих текстів. Придумайте оригінальний рекламний слоган для улюбленої торгової марки;
- вас запросили взяти участь в інтернет-конференції «Мова – інтелектуальний портрет людини». Ознайомтеся з текстом попереднього

доповідача. Визначте стильову належність тексту, основну думку. Випишіть прийменники, сполучники, частки, з'ясуйте їх значення і роль у тексті. Підготуйте короткий виступ-схвалення (незгоду, сумнів, подив) із промовцем.

Для профільних старших класів важливо виконати ситуативні завдання, наприклад:

- підготуйте запитання для інтерв'ю з відомим політиком на тему «Українське законодавство про мову. Досягнення, проблеми і перспективи»;

- проведіть комунікативний практикум на тему «Поговоримо без слів». Один виконує роль мовця, інший – слухача. Мовець виголошує повідомлення, слухач демонструє за допомогою жестів певний емоційний стан. Решта учасників групи мають визначити стан слухача.

Паралельно із заняттями в навчальному курсі триває робота студентів у науково-дослідній лабораторії «Академічна культура дослідника в освітньому просторі», що функціонує в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка. Залучаємо гуртківців до підготовки наукових досліджень про тенденції в розвитку соціальних комунікацій, а також прикладних розробок із питань використання засобів медіаосвіти в дозвілєвій діяльності, формування культури роботи з медіатекстом у системі: загальноосвітній навчальний заклад – бакалаврат – магістратура педагогічних ВНЗ. Вивчаємо, зокрема, проблеми, що виникли з поширенням Фейсбук та інших соціальних мереж і появу «бульбашок», або інформаційного кокона, мови текстів із ознаками ворожнечі, медіатекст зі своїми усталеними законами щодо репортажу, есе, замітки (Збірник статей, 2018).

Окремі роботи студентів із формування медіакультури школярів старшої школи в позакласній роботі з української мови були представлені в міжнародній конференції «Академічна культура молодих дослідників» (Академічна культура дослідника в освітньому просторі, 2018). Результатом діяльності науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника в освітньому просторі» є спроектований спецкурс «Медіаосвіта», який кілька років поспіль читає студентам 3 курсу аспірантка М. Ячменик. Мета занять полягає у формуванні теоретичної бази знань у майбутніх учителів-словесників із основ медіаграмотності, методики використання медіа під час уроків, у медіаосвітніх факультативах, на засіданнях гуртків.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, на основі аналізу наукових джерел, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду приходимо до таких висновків. Серед компетентностей, важливих для формування особистості громадянина Української держави у процесі уроків української мови, є володіння медіакомпетентністю. Гурток із медіакультури у старших класах характеризуємо як одну з ефективних форм дозвілєвої роботи, що сприяє формуванню медіакомпетентності учнів.

Медіаосвіта та медіакультура є інноваційним напрямом педагогічної діяльності вчителя української мови і літератури та складником фахово-методичної підготовки, що спрямована на адаптацію молодих громадян до життя, їх особистісний розвиток в інформаційному суспільстві XXI століття. Модуль із організації дозвілєвої діяльності вчителя-словесника у старшій школі засобами медіаосвіти в курсі «Методика викладання української мови і літератури у вищій школі» розглядаємо як процес формування мотиваційно-ціннісного ставлення до зазначеного виду діяльності, знань, умінь, навичок, здатностей, норм поведінки щодо доцільного використання засобів медіаосвіти в дозвілєвій діяльності, зокрема в гуртковій роботі.

Праксеологічний аспект підготовки майбутніх учителів-словесників до організації дозвілєвої діяльності у старшій школі засобами медіаосвіти орієнтує освітній процес на практичні потреби педагогічної діяльності вчителя. У процесі формування методичної підготовленості майбутніх учителів-словесників до організації дозвілєвої діяльності у старшій школі засобами медіаосвіти важливо акцентувати увагу на функціях, які забезпечують ефективність, результативність, продуктивність та успішність підготовки.

Підготовка майбутніх учителів-словесників до організації дозвілєвої діяльності старшокласників засобами медіаосвіти в науково-дослідній лабораторії «Академічна культура дослідника в освітньому просторі», що функціонує в Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, – це багатовимірний процес якісно нових змін психологічної сфери особистостей, а результатом є сформований внутрішньоособистісний компонент підготовленості гуртківців до відповідної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах.

Аналіз портфоліо практик дозволить оцінити рівень сформованості підготовленості майбутніх учителів української мови і літератури до організації дозвілєвої діяльності у старшій школі засобами медіаосвіти, про що піде мова в наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волошенюк, О., Іванюк, І., Куш, О., Шевченко Г. (2017). *Авторські заняття від медіапедагогів-лідерів: медіаосвітні практики в позакласній роботі учнів 5–7 класів*. Київ: ЦВП, АУП (Volosheniuk, O., Ivaniuk, I., Kushch, O., Shevchenko, H. (2017). *Author's lessons from leading media teachers: media practice in extracurricular activities of 5–7 grade students*. Kyiv: CVP, AUP).
2. *Академічна культура дослідника в освітньому просторі: збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції* (2018). Суми: Видавництво СумДПУ імені А. С. Макаренка (*Academic culture of the researcher in the educational space: a collection of materials of the international scientific and practical conference* (2018). Sumy: Publishing house of SumSPU named after A. S. Makarenko).
3. Бардашевська, Ю. О. (2007). *Підготовка майбутніх учителів до організації дозвілєвої діяльності старшокласників* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Вінниця

(Bardashevskaya, Yu. O. (2007). *Preparation of the future teachers for organization of leisure activities of high school students* (PhD thesis). Vinnitsia).

4. Воловик, А., Воловик, В. (1999). *Педагогіка дозвілля*. Харків: ХДАК (Volovyk, A., Volovyk, V. (1999). *Pedagogy of leisure*. Kharkiv: KhSAK).

5. Волошко, Г. В. (2015). Сучасні виклики інформаційного суспільства в аспекті формування медіаграмотності майбутніх педагогів. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 9 (53), 3–12 (Voloshko, H. V. (2015). Modern challenges of the information society in the aspect of forming the media literacy of future educators. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 9 (53), 3–12).

6. Грушевський, М. І. (1926). *Місія Драгоманова*. Київ: Україна (Hrushevskyi, M. I. (1926). *Drahomanov's mission*. Kyiv: Ukraine).

7. *Енциклопедія освіти* (2008). Київ: Юрінком Інтер (*Encyclopedia of Education* (2008). Kyiv: Yurinkom Inter).

8. *Збірник статей Шостої міжнародної науково-методичної конференції «Практична медіаграмотність: міжнародний досвід та українські перспективи»* (2018). Київ: Центр Вільної Преси, Академія української преси (*Collection of articles of the Sixth International Scientific and Methodological Conference "Practical Media Literacy: International Experience and Ukrainian Perspectives"* (2018). Kyiv: Free Press Center, Academy of Ukrainian Press).

9. Колесникова, І. А. (2005). *Педагогическая праксеология*. Москва: Издательский центр «Академия» (Kolesnikova, I. A. (2005). *Pedagogical praxeology*. Moscow: Publishing Center "Akademiia").

10. Котарбинский, Т. (1975). *Трактат о хорошей работе*. Москва: Экономика (Kotarbinskii, T. (1975). *Treatise on good work*. Moscow: Economics).

11. Леонтьев, А. Н. (1975). *Деятельность. Сознание. Личность*. Москва: Политиздат (Leontiev, A. N. (1975). *Activity. Consciousness. Personality*. Moscow: Politizdat).

12. *Нова українська школа: основи Стандарту освіти* (2016). Львів (*New Ukrainian School: Fundamentals of the Education Standard* (2016). Lviv).

13. Шейбе, С., Рогоу, Ф. (2017). *Медіаграмотність*. Київ: Центр Вільної Преси, Академія Української Преси (Scheibe, S., Rogow, F. (2017). *Медіаграмотність*. Kiev: Free Press Center, Academy of Ukrainian Press).

14. Пятківський, Р. (2012). Цінність праксеології. *Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки*, 16, 3–7 (Piatkivskyi, R. (2012). The value of praxeology. *Bulletin of the Precarpathian University. Philosophical and psychological sciences*, 16, 3–7).

15. Рапацевич, Е. С. (2001). *Современный словарь по педагогике*. Москва: «Современное слово» (Rapatsevich, E. S. (2001). *Modern Dictionary on Pedagogy*. Moscow: "Modern Word").

16. Толокольнікова, К. *На зборах треба говорити про гаджети і вчити батьків медіаграмотності*. Режим доступу: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/17-novyny/641-na-zborakh-treba-hovoryty-pro-gadzhety-i-vchyty-batkiv-mediahramotnosti.html> (Tolokolnikova, K. *At the meeting it is necessary to talk about gadgets and teach parents the media literacy*. Retrieved from: <http://www.medialiteracy.org.ua/index.php/17-novyny/641-na-zborakh-treba-hovoryty-pro-gadzhety-i-vchyty-batkiv-mediahramotnosti.html>).

РЕЗЮМЕ

Семенов Елена. Подготовка будущих учителей украинского языка и литературы к организации досуговой деятельности старшеклассников средствами медиаобразования.

В статье сделан обзор научных разработок по культурно-методической подготовке будущих учителей украинского языка и литературы на этапе магистратуры в организации досуговой деятельности старшеклассников средствами медиаобразования. Определены медиаобразовательное направление и праксеологический аспект работы научно-исследовательской лаборатории «Академическая культура исследователя в образовательном пространстве», функционирующий в Сумском государственном педагогическом университете имени А. С. Макаренко. Приведены формы работы со студентами, способствуют формированию культуры работы с медиатекстом.

Ключевые слова: досуг, досуговая деятельность, организация досуговой деятельности, будущий учитель украинского языка и литературы, медиа, средства медиаобразования, методическая подготовка, модуль, культура работы с медиатекстом.

SUMMARY

Semenog Olena. Training of the future Ukrainian language and literature teachers to organization of students' leisure activities using software media.

The article provides an overview of scientific and methodological developments, a description of individual lingvopraxeological aspects of language and methodological training of the future Ukrainian language and literature teachers at the magistracy stage for the organization of leisure activities of senior students by means of media education. The media education direction of the research laboratory "Academic Culture of the Researcher in the Educational Space" which operates in the A. S. Makarenko Sumy State Pedagogical University is outlined. Such methods are used in the article: generalization of scientific sources; pedagogical observation, analysis of educational programs, own experience of classes on the methodology of teaching Ukrainian language at the university.

It is determined that in accordance with the Concept "New Ukrainian School" (2016), among competences the media competence is very important for the formation of the personality of a Ukrainian citizen. It is proved that media education and media culture are an innovative direction of pedagogical activity for the Ukrainian language and literature teacher aimed at the preparation and adaptation of young people to life, their personal development in the information society of the XXI century.

The praxeological aspect of the future language-teachers' preparation for organizing leisure activities in higher school by means of media education, which focuses on the educational process on the practical needs of teaching activity, is also outlined in the article. In the process of formation of the methodological readiness of the future language teachers to organization of leisure activities in the high school, media education focuses on functions that ensure efficiency, effectiveness, productivity and the success of training.

Key words: leisure, leisure activities, organization of leisure activities, future teacher of the Ukrainian language and literature, Media, media education focuses, linguistic and methodological training, module.